

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бесєдін С. Радість творчості / Часопис «Прапор». № 3. 1978.
2. Денисенко О. Співучі кольори / Газета «Соціалістична Харківщина». 1985. 5 берез.
3. Довідник членів Національної спілки художників СРСР по Українській РСР. Київ : Вид. Спілки художників України, 1986. С. 167.
4. Довідник членів Спілки художників України. До 60-річчя заснування Спілки художників України. Київ, 1998. С.124.
5. Довідник членів Національної спілки художників України. Київ, 2003. С. 167.
6. Довідник членів Національної спілки художників України. Київ : КПП «Поліфаст», 2003. С. 455.
7. Единый художественный рейтинг. Справочник. Вып. 9. Москва, 2004. С. 221.
8. Мистецькі шляхи Харківщини. Альбом-довідник. До 60-річчя Харківської організації Спілки художників України. Харків: АДІ «Бізнес в Україні», 1999. С. 339.
9. Мызгина В. «И мужество, как знамя, пронесли...». Набор открыток. Харьков: Золотые страницы, 2006.
10. Пономарева Л. Сама природа движет кистью / Газета «Время». 1997. 20 трав.
11. Николай Работягов. Выставка произведений к 60-летию со дня рождения. Каталог / Сост. Г. А. Фисан. Харьков : Книжная фабрика им. Фрунзе, 1986.
12. Словник художників України. Київ : Українська радянська енциклопедія, 1973. С. 196.
13. Справочник членов Союза художников СССР. Москва : Советский художник, 1973. С. 260.
14. Українські радянські художники. Довідник. Київ : Мистецтво, 1972. С. 393.
15. Г. Фисан. Художник великої душі / Газета «Вечірній Харків». 1985. 21 лют.
16. Художники Харківщини (до 65-ї річниці Харківської організації Національної спілки художників України) // За ред. В. І. Ковтуна. Харків : Майдан, 2003. С. 121.

М. В. Проценко

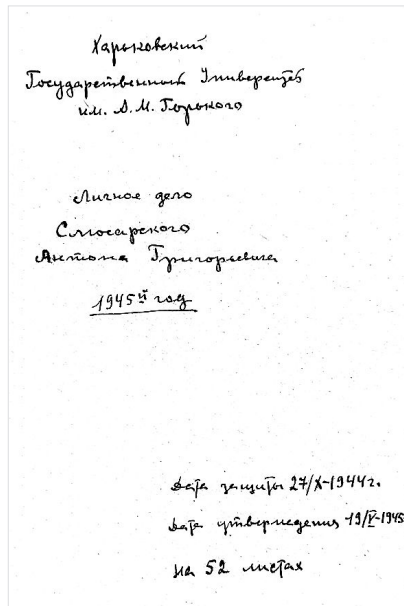
ПРОФЕСОР А. Г. СЛЮСАРСЬКИЙ ЯК КРАЄЗНАВЕЦЬ І ПАМ'ЯТКОЗНАВЕЦЬ

Центральною фігурою слобожанського краєзнавства і пам'яткознавства середини ХХ ст. був доктор історичних наук, професор Харківського державного університету імені О. М. Горького Антон Григорович Слюсарський (1900/1901–1980). Після певного затишшя, яке було викликано Другою світовою війною і відновленням господарства у повоєнні роки, поживалися краєзнавчі і пам'яткознавчі дослідження й на Харківщині. Як і колись, основне місце у них посідали сюжети, пов'язані з історією фабрик і заводів, робочого класу і колгоспного селянства, революційних подій тощо. Більш глибокі у часі історичні сюжети фахівцями (окрім археологів) майже не розроблялися. Піонером тут виступив А. Г. Слюсарський. Його зацікавленість добою феодалізму розпочалася, згідно з винайденими архівними документами, ще під час його роботи у Києві [1, арк. 2]. Про це свідчить його навчання в аспірантурі у 1931–1933 рр. при відділі феодалізму Державного історичного музею (м. Київ) [1, арк. 2]. Своїм

Світл. 1.

А. Г. Слюсарський – декан історичного факультету Харківського державного університету ім. О. М. Горького

Світл. 2.

Обкладинка особової аспірантської справи
А. Г. Слюсарського.
Архів ХНУ імені В. Н. Каразіна

навчання він не закінчив через те, що був відправлений на Донбас на партійно-пропагандистську роботу [1, арк. 2]. З 1934 р. і до смерті його життя та творчість були пов'язані з Харковом та його університетом. Єдина перерва сталася роками війни 1941–1945 рр.

Протягом 1950-х – 1970-х рр. науковець послідовно розробляв теми з історії Слобожанщини XVII – початку XIX ст. [10]. У своїй тематиці він успадкував академіка Д. І. Багалія (1857–1932). Новим у його дослідженнях був підвищений інтерес вченого до проблем соціально-економічного розвитку краю. Значним був внесок історика у популяризацію імені засновника Харківського університету В. Н. Каразіна (1773–1842) [7; 8 та ін.]. Безсумнівно, що саме під його прямим впливом Вчена рада університету під керівництвом ректора, академіка М. І. Буланкіна (1901–1960) ухвалила рішення про встановлення пам'ятника засновнику біля одного з входів до нового Головного корпусу (пл. Дзержинського, 4, нині – майдан Свободи, 4)¹. Попереднє місце його розташування – біля входу до будівлі Університетської Свято-Антоніївської церкви (вул. Університетська, 23), навпроти старого Головного корпусу університету.

В галузі пам'яткознавства А. Г. Слюсарському належить визначна роль в організації і керівництві Харківським відділенням Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1966 р.). Цією справою він займався після того, як багато років попрацював деканом історичного факультету університету (1947–1963). Найбільш визначною подією у житті факультету в той час був його переїзд з будівлі на пр. Правди, 4 (у наш час – проспект Незалежності) до нового Головного корпусу університету, де факультет займав 4-5 поверхи центральної частини; об'єднання з істориками історико-філологічного факультету Харківського державного педагогічного інституту ім. Г. С. Сковороди (1956 р.); а також поновлення виходу праць, наукових записок історичного факультету та ін. Довгий час вчений був головою спеціалізованої ради. Під його керівництвом було розпочато велику роботу зі збору інформації про пам'ятки, їх паспортизації, консервації і реставрації. Саме завдяки А. Г. Слюсарському головну вертикаль центру Харкова – дзвіницю Успенського собору (свого часу найвища дзвіниця у Російській імперії) [5] було реставровано, а її купол заблищав золотом. Ця подія була знаковою. У всіх у пам'яті була руйнація храмів у першій половині 60-х рр. XX ст., запроваджена з ініціативи першого секретаря ЦК КПРС М. С. Хрущова.

Не обійшлося без порад Антона Григоровича при перенесенні могил видатних особистостей зі зруйнованого за згодою голови Харківського міськвиконкому Ю. А. Гурового (1932–2018) Першого міського кладовища (вул. Весніна, 16) на 13 те, де вони зайняли Алею почесних поховань (вул. Пушкінська (нині – Григорія Сковороди), 108). Багато інших спроб та ініціатив щодо збереження історичної спадщини того часу були також пов'язані з ним.

Свої краєзнавчі і пам'яткознавчі знання А. Г. Слюсарський додавав у загальні та спеціальні курси, які викладав на історичному факультеті спочатку на кафедрі історії СРСР і УРСР, а потім на кафедрі історії СРСР. До цього варто додати, що низка дисертацій, які були захищені під його керівництвом, також мали краєзнавче спрямування [2]. Питання щодо створення вченим своєї наукової школи залишається відкритим. Серед його найбільш видатних учнів були професори В. І. Астахов (1922–1972) та А. І. Епштейн (1922–2005), які також зробили багато для вивчення історії Харківщини [3; 4; 6; 11 та ін.]. Нагадаємо, що один з перших на факультеті аспірантів-іноземців, громадянин США Діл Зак був серед тих, хто виконав у 1970-ті роки свою дисертацію під керівництвом Антона Григоровича.

Актуалізація творчого спадку А. Г. Слюсарського дозволить більш повно уявити історію розвитку краєзнавства і пам'яткознавства у нашому регіоні, уточнити деталі, пов'язані з організацією історичної науки і популяризації історичних знань на Харківщині у середині минулого століття.

¹ Пам'ятник В. Н. Каразіну – видатний витвір скульптури (скульптор – І. І. Андреолетті, архітектор – О. М. Бекетов) був відкритий у 1907 р. на території колишнього Університетського саду (нині – Миський сад імені Т. Г. Шевченка). У наш час на цьому місці знаходиться пам'ятник відомому літератору, історичному, ректору Харківського університету П. П. Гулаку-Артемовському (1790–1865).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Архів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Спр. 288. Отдел кадров. Слюсарский Антон Григорьевич. 48 арк.
2. Астахов В. И. Студенческое движение в Харьковском университете накануне и в период первой русской революции (1895–1907 гг.): автореф. дис. ... канд. ист. наук. Харьков, 1953. 19 с.
3. Епштейн А. И. та ін. Профсоюзное движение Харьковщины: (очерки истории) / Харьковский соц.-эконом. ин-т. Харьков, 1998. 162 с.
4. Історія міста Харкова ХХ століття / О. Н. Ярмиш, С. І. Посохов, А. І. Епштейн та ін. Харків : Фолю, Золоті сторінки, 2004. 686 с.
5. Новгородов В. Е. Золотой венец старого Харькова. Харьков : Прапор, 1990. 48 с.
6. Пролетаріат Харкова в трьох революціях / В. І. Астахов, Ю. Ю. Кондуфор. Харків : Кн. вид-во, 1959. 279 с.
7. Слюсарский А. Г. В. Н. Каразин, его научная и общественная деятельность. Харьков : Изд-во Харьковского университета, 1955. 157 с.: 3 л. ил.
8. Слюсарский А. Г. Василий Назарович Каразин: (Учёный и общественный деятель. 1773–1842). Харьков : Кн.-газ. изд-во, 1952. 68 с.
9. Слюсарский А. Г. Социально-экономическое развитие Слобожанщины в XVII–XVIII вв. Харьков : Кн. изд-во, 1964. 460 с.
10. Слюсарський А. Г. Слобідська Україна: Іст. нарис XVII–XVIII ст. Харків : Кн.-газ. вид-во, 1954. 280 с., з іл.
11. Харків / В. І. Астахов, М. А. Сіроштан // Історія міст і сіл Української РСР. Харківська область. Київ, 1967. С. 67–143.

Н. І. Халаїм

«Лети, моє слово, лети...»

ПОЕТЕСА Зоя Миколаївна ІВАНОВА
(ТВОРЧИЙ ПСЕВДОНІМ – Зоя ЖУРАВКА)

Зоя Миколаївна Іванова (дівоче Жура), 1969 року народження, уродженка села Чернещина Зачепилівського району (у наш час – Красноградського) Харківської обл.

Зоя Миколаївна мала щасливе дитинство, люблячих батьків, – Лідія Андріївна і Микола Леонтійович усе своє трудове життя віддали місцевому колгоспу, пережили багато гірких історичних років. Зоя Миколаївна закінчила місцеву школу, Красноградське медичне училище, працювала медичною сестрою. Останні 20 років працює у Чернещинській сільській бібліотеці, в якій створила міні-музей свого села і для якого декілька років збирала спогади односельців про знаменні події свого села. Зоя Миколаївна має щасливу родину, вони з чоловіком виховали прекрасних синів.

В Україні ім'я Зої Журавки відоме як ім'я талановитої поетеси, авторки популярних пісень. Її вірші покладені на музику Заслуженими артистами України і виконувалися у супроводі Президентського оркестру.

Світл. 1. Зоя Журавка

Світл. 2. Батьки Зої Миколаївни